

NEWYORSKÁ ÚMLUVA A AUTONOMIE VŮLE STRAN V MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

KLÁRA SVOBODOVÁ

Masaryk University, Faculty of Law, the Czech Republic

Abstract in original language:

Newyorská úmluva se zabývá autonomií vůle stran ve třech aspektech. Za prvé uznává právo stran zvolit si právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu. Za druhé umožňuje stranám upravit si složení rozhodčího tribunálu a průběh rozhodčího řízení. A v neposlední řadě počítá s možností stran zvolit si právo rozhodné pro rozhodčí řízení. Úmluva vzhledem ke své působnosti neupravuje přímo autonomii vůle stran v rozhodčím řízení. Její význam spočívá v tom, že autonomii vůle stran v mezinárodním rozhodčím řízení respektuje, čímž přispívá k tomu, že princip autonomie vůle stran je v současné době v mezinárodním rozhodčím řízení široce uznáván.

Key words in original language:

Newyorská úmluva, autonomie vůle stran, článek V odst. 1 pís. a), článek V odst. 1 pís. d), článek V odst. 1 pís. e), článek I.

Abstract:

The New York Convention deals with the party autonomy at three places. First, it recognizes the right of parties to choose the law governing the arbitration agreement. Secondly, it enables the parties to regulate the composition of arbitral tribunal and the arbitration proceedings. And last but not least it counts on possibility that the parties have the right to choose the law governing arbitration. The Convention does not regulate directly the party autonomy in international commercial arbitration. Its importance rests in the fact that it respects the party autonomy in international commercial arbitration which has contributed to the wide recognition of the principle of party autonomy in modern international commercial arbitration.

Key words:

New York Convention, party autonomy, Article V(1)(a), Article V(1)(d), Article V(1)(e), Article I.

1. ÚVOD

Co mají společného Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (dále jen Newyorská úmluva) a princip autonomie vůle stran? Na první pohled by se mohlo zdát, že nic. Newyorská úmluva upravuje vykonatelnost rozhodčích smluv a uznání a výkon rozhodčích nálezů, je tedy primárně určena orgánům svých smluvních států. Jak se tedy dotýká autonomie vůle stran v rozhodčím řízení?

Newyorská úmluva v současné době bezesporu představuje základ úpravy uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Mimoto zasahuje i otázku vykonatelnosti rozhodčích smluv. Newyorská úmluva je jednou z nejúspěšnějších mezinárodních smluv, které kdy byly přijaty.

Podstatně zjednodušila uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů a přispěla k harmonizaci národního práva v této oblasti.

Newyorská úmluva hovoří o autonomii vůle stran na třech místech – v ustanovení článků V odst. 1 pís. a), c) a článku V odst. 1 pís. e) společně s článkem I. Newyorská úmluva neupravuje zásadu autonomie vůle stran v mezinárodním rozhodčím řízení přímo, vzhledem k jejímu předmětu úpravy to ani není možné. Význam výše zmíněných ustanovení úmluvy však spočívá v tom, že úmluva autonomii vůle stran respektuje a tím přispívá k potvrzení existence tohoto principu v mezinárodním rozhodčím řízení. Cílem tohoto příspěvku je analýza příslušných ustanovení včetně judikatury národních soudů smluvních států Newyorské úmluvy a zhodnocení jejich významu pro zásadu autonomie vůle v mezinárodním rozhodčím řízení.

2. K PŮSOBNOSTI NEWYORSKÉ ÚMLUVY

Newyorská úmluva upravuje dvě otázky – uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů a vykonatelnost rozhodčích smluv.¹ Její působnost se tak odvíjí především od vymezení pojmů cizí rozhodčí nález a rozhodčí smlouva. Úmluva samotná neobsahuje definici rozhodčího nálezu.² Pro účely úmluvy se za rozhodčí nález považuje rozhodnutí rozhodců, které konečným způsobem, celkově či částečně, řeší otázku, jež jim byla předložena.³ Úmluva nedopadá na mezitímní nálezy, procesní rozhodnutí rozhodců či předběžná opatření. V souvislosti vymezením rozhodčího nálezu je vhodné zmínit i existenci výhrady podle článku I odst. 3, podle které lze omezit aplikaci úmluvy pouze na obchodní věci.

Pro vymezení cizího rozhodčího nálezu obsahuje Newyorská úmluva dvě kritéria. Prvním a základním kritériem je teritoriální hledisko, přesněji místo vydání rozhodčího nálezu. Žádná další podmínka není stanovena, Newyorská úmluva nevyžaduje existenci mezinárodního prvku v rozhodčím řízení, ze kterého vzešel rozhodčí nález.⁴ Newyorská úmluva vychází z principu univerzality, to znamená, že s rozhodčími nálezy ze smluvních i nesmluvních států je zacházeno stejně.⁵ Protože princip univerzality nebyl v době přijímání úmluvy obecně uznán, byla smluvním státům dána možnost výhrady. Použitelnost úmluvy je tak možné omezit pouze na rozhodčí nálezy vydané na území jiného smluvního státu. Tato výhrada bývá označována jako výhrada vzájemnosti. Vzhledem k současnému počtu smluvních států⁶ je

¹ Pojem vykonatelnost rozhodčí smlouvy – viz blíže Rozehnalová, N.: Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci – dvě stránky jednoho problému. Časopis pro právní vědu a praxi, 2008, č. 2, str. 112; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 139, 157

² S výjimkou článku I odst. 2, který však není příliš nápomocný.

³ Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M.: Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2003, str. 699; DiPietro, D., Platte, M.: Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention. London: Cameron May, 2001, str. 30

⁴ Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M.: Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2003, str. 700

⁵ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 12

⁶ 144

však význam této výhrady poněkud limitován. Kromě teritoriálního hlediska obsahuje úmluva ještě jedno kritérium (označováno jako funkční) pro určení, zda se jedná o cizí nález. Cizím je i takový rozhodčí nález, který není v zemi, kde se žádá o uznání a výkon, považován za domácí.⁷

Pokud jde o rozhodčí smlouvy spadající do rozsahu úmluvy, základní podmínky, které musí rozhodčí smlouva splňovat, uvádí článek II odst. 1. V případě uznání rozhodčích smluv mohou z pohledu aplikace úmluvy nastat tři situace. Rozhodčí smlouva se týká rozhodčího řízení v jiném státě, než kde je její existence před soudem namítána. Rozhodčí smlouva zakládá pravomoc rozhodců ve státě, kde je namítána její existence. Rozhodčí smlouva nespécifikuje místo konání rozhodčího řízení.⁸ Aby rozhodčí smlouva spadala do působnosti úmluvy, musí vykazovat vztah k jinému státu. Ten může mít podobu místa konání rozhodčího řízení (viz první situace), státní příslušnosti strany či předmětu rozhodčího řízení (druhá a třetí situace).⁹

3. VZTAH NEWYORSKÉ ÚMLUVY K JINÝM MEZINÁRODNÍM SMLOUVÁM A VNITROSTÁTNÍM ÚPRAVÁM

Newyorská úmluva upravuje svůj vztah k jiným mezinárodním smlouvám a vnitrostátním úpravám v článku VII. První odstavec tohoto ustanovení obsahuje dvě pravidla. Jednak je to pravidlo nepříznivějšího zacení, které umožňuje straně žádat o uznání a výkon rozhodčího nálezu podle jiné mezinárodní smlouvy nebo vnitrostátního předpisu. Druhým pravidlem je pak doložka kompatibility, podle které se Newyorská úmluva nedotýká platnosti jiných mezinárodních smluv. Zatímco vztah k vnitrostátním předpisům je ovlivněn pouze pravidlem nejpriznivějšího zacházení, u vztahu k jiným mezinárodním smlouvám je nutné brát v potaz i doložku kompatibility.¹⁰

Smyslem doložky nejpriznivějšího zacházení je zajistit výkon rozhodčích nálezů v co nejvíce případech. Sporné zůstává, pokud strana spoléhá na vnitrostátní předpis nebo jinou mezinárodní smlouvu, zda tím zcela vylučuje použití úmluvy. Existuje názor, že článek VII umožňuje vybírat mezi režimy uznání a výkonu, ale neumožňuje jejich kombinaci.¹¹ Setkat se ale lze i s názorem opačným, který připouští pomyslné vybírání třešniček z jednotlivých

⁷ Článek I odst. 1

⁸ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 57

⁹ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 57 - 70

¹⁰ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 81 - 82

¹¹ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 85 – 86; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 96

dortů, které představují jednotlivé úpravy uznání a výkonu.¹² Doložka nejpříznivějšího zacházení dopadá i na vykonatelnost rozhodčích smluv.

4. PROCES UZNÁNÍ A VÝKONU ROZHODČÍHO NÁLEZU

Newyorská úmluva neupravuje samotný proces uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Ten je ponechán úpravě státu, kde se o uznání a výkon žádá.¹³ Úmluva pouze stanoví, že pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, na něž se úmluva vztahuje nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon domácích rozhodčích nálezů.¹⁴ To však neznamená, že úmluva vyžaduje národní zacházení s cizími rozhodčími nálezy.¹⁵

Podmínky uznání a výkonu jsou však stanoveny výlučně úmluvou, a to v člancích IV – VI. Úmluva tak upravuje důkazní břemeno, důvody pro odepření uznání a dokumenty, které je nutné předložit.¹⁶ Strana, která žádá o uznání je povinna pouze předložit dokumenty v souladu s článkem IV, prokázání existence některého důvodu pro odepření uznání pak v zásadě leží na straně, proti níž uznání směřuje. Důvody pro odepření uznání lze charakterizovat následovně. Důvody se dělí na dvě skupiny. První skupinu tvoří důvody, jejichž existenci je povinna prokázat strana, proti níž uznání směřuje. Druhá skupina obsahuje důvody, které soud zkoumá z úřední povinnosti. Důkazní břemeno tak v zásadě nese strana, proti níž výkon směřuje. Výčet důvodů je taxativní. Úmluva nepřipouští přezkum nálezu ve věci samé. Je na uvážení soudu, zda uznání a výkon odmítne, i když je prokázána existence některého z důvodů. Článek V odst. 1 posiluje autonomii vůle stran v rozhodčím řízení.¹⁷

5. ČLÁNEK V ODS. 1 PÍS. A)

Toto ustanovení můžeme v zásadě rozdělit na dvě části. První je problematika nezpůsobilosti stran rozhodčí smlouvy, kterou teď ponechme stranou. Druhá, pro nás momentálně zajímavější, je problematika neplatnosti rozhodčí smlouvy. Newyorská úmluva připouští možnost odepření rozhodčího nálezu, je-li rozhodčí smlouva neplatná. Protože se pohybujeme v oblasti mezinárodního rozhodčího řízení, vyvstává otázka, podle kterého práva se bude neplatnost rozhodčí smlouvy posuzovat.

¹² DiPietro, D., Platte, M.: *Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention*. London: Cameron May, 2001, str. 171 -173

¹³ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 325

¹⁴ Článek III

¹⁵ DiPietro, D., Platte, M.: *Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention*. London: Cameron May, 2001, str. 127

¹⁶ Fouchard, P.: *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 968

¹⁷ Berg, A.J.: *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 264 - 267

Článek V odst. 1 pís. a) pro tento účel obsahuje dvě kolizní normy. Podle základního kolizního pravidla se otázka neplatnosti posoudí podle práva, kterou strany pro rozhodčí smlouvu zvolily. V případě, že tato volba práva neexistuje, posoudí se subsidiárně podle práva země, kde byl vydán rozhodčí nález. Toto ustanovení tak jednoznačně upřednostňuje autonomii vůle stran nad teritoriální koncepcí rozhodčího řízení.¹⁸

5.1 URČENÍ ROZHODNÉHO PRÁVO PRO ROZHODČÍ SMLOUVU PODLE ČLÁNKU V ODS. 1 PÍS. A) – VOLBA PRÁVA ROZHODNÉHO PRO ROZHODČÍ SMLOUVU

Jak již bylo řečeno výše, článek V odst. 1 pís. a) obsahuje dvě kolizní normy pro určení práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu.¹⁹ Tyto kolizní normy by měly být interpretovány unifikovaně a použity přednostně před kolizními normami země, kde je nález uplatňován.²⁰ To dokládají i rozhodnutí národních soudů. Jako příklad lze uvést rozhodnutí italského Nejvyššího soudu ve věci *Lanificio Walter Banci S.a.S. v Bobbie Brooks Inc.*²¹ Tento případ se týkal uznání rozhodčího nálezu vydaného ve státě Ohio, USA podle Pravidel Americké arbitrážní asociace v Itálii. Nejvyšší soud zde dospěl k závěru, že z pohledu článku V odst. I pís. a) jsou národní kolizní normy irelevantní.

Newyorská úmluva potvrzuje možnost stran zvolit si právo pro rozhodčí smlouvu a respektuje primát autonomie vůle stran před právem místa konání rozhodčího řízení. S tím souvisí i to, že úmluva připouští volbu práva rozhodného pro rozhodčí řízení.²² Strany si obvykle nevolí právo speciálně pro rozhodčí smlouvu. Jedním z případů, kdy by tak mohly učinit je situace, kdy volí právo rozhodné pro rozhodčí řízení odlišné od práva místa konání rozhodčího řízení.²³

Diskutabilní může být podoba, v jaké musí být právo pro rozhodčí smlouvu zvoleno. Pochybnosti nejsou v případě výslovné volby práva, což je však zejména v případě rozhodčí doložky velmi vzácné. Otázka ale vyvstává v případě, kdy strany zvolily právo pro smlouvu hlavní. Dopadá tato volba i na rozhodčí doložku ve smlouvě obsaženou?

Na tuto otázku obecně existují dva protichůdné názory. Na straně jedné jsou zastánci toho, že pokud smlouva hlavní obsahuje doložku o volbě práva, lze předpokládat, že strany zamýšlely

¹⁸ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 282

¹⁹ Fouchard, P.: Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 985

²⁰ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 291

²¹ Rozhodnutí Corte di Cassazione, Itálie, *Lanificio Walter Banci S.a.S. v Bobbie Brooks Inc.*, 15.4.1980, publikováno v VI Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 1981, citováno podle Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 291

²² Článek V odst. 1 pís. e), článek I odst. I

²³ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 192

její dopad jak na smlouvu hlavní, tak na rozhodčí doložku.²⁴ Tento názor nachází podporu v rozhodčích nálezech či soudních rozhodnutích. V *nálezu MOK č. 2626*²⁵ dospěli rozhodci k závěru, že je všeobecně přijímáno, že volba práva rozhodného pro smlouvu hlavní dopadá i na rozhodčí doložku. Stejně rozhodl i rozhodčí soud v *nálezu MOK č. 6379*.²⁶ Smlouva, která zde byla předmětem sporu obsahovala doložku o volbě italského práva. Rozhodčí soud v *nálezu* uvádí, že rozhodčí smlouva se řídí italským právem, protože tím se řídí smlouva hlavní. V rozhodnutí *Sonatrach Petroleum Corporation (BV) v Ferrell International Ltd*²⁷ dospěl soud k závěru, že tam, kde smlouva hlavní obsahuje volbu práva, rozhodčí doložka se rovněž řídí takto zvoleným právem, pokud pro ni nebylo výslovně zvoleno jiné právo.

Na druhé straně pak stojí názor, jenž vychází z autonomie rozhodčí smlouvy, která brání automatickému použití práva zvoleného pro hlavní smlouvu na rozhodčí doložku.²⁸ Rozehnalová uvádí, že přímým důsledkem uplatnění zásady autonomie rozhodčí doložky je samostatná existence obou smluv, v mezinárodním rozhodčím řízení se tak obě smlouvy mohou řídit jiným právem.²⁹ Z tohoto pohledu je zajímavé rozhodnutí *XL Insurance Ltd. v Owens Corning case*.³⁰ Spor se týkal pojistné smlouvy uzavřené mezi bermudskou pojišťovnou a výrobcem stavebních materiálů z USA. Smlouva obsahovala rozhodčí doložku s místem konání v Londýně a doložku o volbě práva státu New York. Po vzniku sporu zahájil výrobce soudní řízení v USA. Pojišťovna se obrátila na anglické soudy s žádostí o vydání anti-suit injunction s cílem zabránit řízení v USA. Jedna z hlavních otázek, kterou anglický Obchodní soud řešil, byla otázka práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu. Soud dospěl k závěru, že strany zvolily místo konání rozhodčího řízení v Londýně, z čehož implicitně vyplývá, že právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu je právo anglické. Podobný závěr

²⁴ Dicey, A.V., Moris, J.H.C., Collins, L.: *The Conflict of Laws*. London: Sweet & Maxwell, 2000, str. 597, citováno podle DiPietro, D., Platte, M.: *Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention*. London: Cameron May, 2001, str. 144; DiPietro, D., Platte, M.: *Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention*. London: Cameron May, 2001, str. 144; Tweeddale, A., Tweeddale, K.: *Arbitration of Commercial Disputes*. Oxford: Oxford University Press, 2005, str. 222

²⁵ *Nález MOK č. 2626* publikováno v Jarvis, S., Derains, Y.: *Collection of ICC Arbitral Awards 1974 – 1985*. Paris: ICC Publishing, 1990, str. 316, citováno podle Lew, J.D.M.: *The Law Applicable to the Form and Substance of the Arbitration Clause* in: Berg, A.J.: *Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention*, ICCA Congress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 143

²⁶ *Nález MOK č. 6379*, citováno podle Lew, J.D.M.: *The Law Applicable to the Form and Substance of the Arbitration Clause* in: Berg, A.J.: *Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention*, ICCA Congress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 143

²⁷ *Rozhodnutí Sonatrach Petroleum Corporation (BV) v Ferrell International Ltd*, 2002, citováno podle Redfern, A.: *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004, bod 2-86

²⁸ Berg, A.J.: *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 293

²⁹ Rozehnalová, N.: *Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci – dvě stránky jednoho problému*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2008, č. 2, str. 118

³⁰ *Rozhodnutí Commercial Court Queen's Bank Divison, Anglie, XL Insurance Ltd. v Owens Corning*, 28.7.2000, citováno podle DiPietro, D., Platte, M.: *Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention*. London: Cameron May, 2001, str. 146

vyplývá i z nálezu *MOK č. 6162*.³¹ Rozhodčí řízení probíhalo ve Švýcarsku, smlouva hlavní obsahovala doložku o volbě egyptského práva. Rozhodci vyslovili závěr, že právo rozhodné pro platnost rozhodčí doložky je právo švýcarské a nikoli právo zvolené stranami pro smlouvu hlavní. Také švédský Nejvyšší soud v rozhodnutí *Bulbank*³² dospěl k závěru, že platnost rozhodčí smlouvy se řídí právem státu, kde se rozhodčí řízení koná, i přestože smlouva hlavní obsahovala doložku o volbě práva.

Pojem v *nedostatku odkazu v tomto směru*³³ obsažený v článku V odst.1 pís. a) teoreticky připouští obě možnosti. Berg k tomuto problému uvádí, že hlavní smlouva a rozhodčí doložka plní odlišné cíle. Pokud si strany zvolí právo pro smlouvu hlavní, dávají rozhodci vodítko, které právo aplikovat ve věci samé. Newyorská úmluva připouští implicitní volbu práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu, ale v případě rozhodčí doložky ji lze spíše vyvozovat z volby místa konání rozhodčího řízení než z volby práva pro smlouvu hlavní.³⁴ Z tohoto názoru je tak patrný teritoriální přístup k rozhodčímu řízení. Protože výslovná volba práva pro rozhodčí smlouvu je vzácností, právem rozhodným tak bude právo státu, kde se koná rozhodčí řízení. Právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu tak mohou strany ovlivnit volbou místa konání rozhodčího řízení.

DiPietro a Platte zastávají opačný názor. Pokud smlouva obsahuje doložku o volbě práva, tato dopadá jak na smlouvu hlavní, tak na rozhodčí doložku. Doktrína autonomie rozhodčí doložky, která by mohla svědčit spíše pro opačný názor, se převážně týká situace, kdy je namítána neplatnost smlouvy. Neznamená ovšem, že rozhodčí doložka je zcela oddělenou entitou. Je příliš nadsazené tvrdit, že díky doktríně autonomie právo rozhodné pro smlouvu hlavní nemá žádný vliv na rozhodčí doložku.³⁵

5.2 ROZSAH ROZHODNÉHO PRÁVA PRO ROZHODČÍ SMLOUVU PODLE ČLÁNKU V ODS. 1 PÍS. A) – ŠÍŘE AUTONOMIE VŮLE STRAN

Dalším problémem, který vyvstává v souvislosti s rozhodným právem pro rozhodčí smlouvu, je okruh otázek, které spadají do jeho působnosti. Právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu nedopadá na otázky, které se ve smluvním právu tradičně neřídí obligačním statutem. Klasicky se jedná o otázku způsobilosti stran.³⁶ Toto koneckonců potvrzuje i článek V odst. 1

³¹ Nález MOK č. 6162 Konzultant (Francie) v Egyptský místní orgán, 1992, publikováno v XVII Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 1992, str. 153; citováno podle Tweeddale, A., Tweeddale, K.: Arbitration of Commercial Disputes. Oxford: Oxford University Press, 2005, str. 222

³² Rozhodnutí Högsta domstolen, Švédsko, Bulgarian Foreign Trade Bank Ltd v Al Trade Finance Inc., 27.10.2000, publikováno v XXVI Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2001, citováno podle Redfern, A.: Law and Practice of International Commercial Arbitration. London: Sweet & Maxwell, 2004, bod 2-89

³³ Failing any indication

³⁴ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 293

³⁵ DiPietro, D., Platte, M.: Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention. London: Cameron May, 2001, str. 145

³⁶ Poudret, J.F., Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration. London: Sweet & Maxwell, 2007, str. 255; Lew, J.D.M.: The Law Applicable to the Form and Substance of the Arbitration Clause in: Berg, A.J.:

pís. a) Newyorské úmluvy. Rozhodné právo rovněž nedopadá na otázky, které přímo podléhají lege arbitri neboli právu rozhodnému pro rozhodčí řízení. Přesný vztah mezi lege arbitri a právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu závisí především na dvou faktorech – do jaké míry upravuje lex arbitri rozhodčí smlouvu a zda obsahuje kogentní ustanovení. Ta obvykle upravují dvě věci – arbitrabilitu a formu rozhodčí smlouvy. Tyto otázky pak nejsou upraveny právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu.³⁷ Do jeho působnosti tedy spadají především tyto otázky: materiální platnost rozhodčí smlouvy, vady v uzavření smlouvy, důvody ukončení rozhodčí smlouvy, její výklad či věcný a osobní rozsah.³⁸ Otázka rozsahu rozhodného práva vyvstává i v souvislosti s článkem V odst. 1 pís. a).

5.2.1 FORMA ROZHODČÍ SMLOUVY

Dopadá podle článku V odst. 1 pís. a) právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu také na formu rozhodčí smlouvy? V literatuře i judikatuře jako obvykle existují dva názory, jejichž protichůdnost vyplývá z odlišné interpretace textu pís. a), který začíná slovy *strany dohody zmíněné v článku II*. První názor tak vychází z toho, že pís. a) odkazuje výslovně na článek II, který upravuje formu rozhodčí smlouvy. Forma rozhodčí smlouvy se tak neřídí právem rozhodným pro formu rozhodčí smlouvy, ale unifikovaným pravidlem obsaženým přímo v úmluvě.³⁹ Druhý názor naopak uvádí, že forma se rovněž řídí právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu a odkaz na článek II je pouze zbytečný dodatečný popis rozhodčí smlouvy. Článek II představuje pouze maximální požadavek, přes který národní zákonodárce nemůže jít.⁴⁰

K druhému názoru se přiklonil i italský Nejvyšší soud v již uváděném rozhodnutí *Lanificio Walter Banci S.a.S. v Bobbie Brooks Inc.* Podle něj nelze článek II aplikovat ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu, ale pouze při uznání rozhodčí smlouvy. Protože uznání a výkon rozhodčích nálezů jsou upraveny v článcích III – VI, článek II není možné v této fázi použít. Forma rozhodčí smlouvy tak musí být posouzena podle práva rozhodného pro rozhodčí

Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Cogress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 120; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 131; Pauknerová, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. Právní rozhledy, 2003, č. 12, str. 589

³⁷ Poudret, J.F., Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration. London: Sweet & Maxwell, 2007, str. 255; Lew, J.D.M.: The Law Applicable to the Form and Substance of the Arbitration Clause in: Berg, A.J.: Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Cogress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 119 – 121; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 113

³⁸ Poudret, J.F., Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration. London: Sweet & Maxwell, 2007, str. 256 - 257

³⁹ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 284 – 187;

⁴⁰ DiPietro, D., Platte, M.: Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention. London: Cameron May, 2001, 83 - 87

smlouvu určeného na základě kolizních norem obsažených v článku V odst. 1 pís. a). Tento přístup je však vzácností. Argumentem proti tomuto závěru je především vnitřní jednotnost úmluvy. Na základě výše uvedeného by mohlo dojít k situaci, kdy rozhodčí smlouva bude na základě článku II shledána neplatnou ve fázi vykonatelnosti rozhodčí smlouvy, ale platnou ve fázi uznání a výkonu rozhodčích nálezů. Ustanovení úmluvy je nutné chápat propojeně s cílem dosáhnout maximální jednotnosti. Pokud rozhodčí smlouva nesplňuje požadavky článku II, je stále možné žádat o uznání rozhodčího nálezu na základě jiné mezinárodní smlouvy nebo vnitrostátní úpravy, což umožňuje článek VII.⁴¹

Řecký Nejvyšší soud v případě *Agrimpex SA v J.F. Braun & Sons Inc.*⁴² odmítl uznat rozhodčí nález, protože forma rozhodčí smlouvy neodpovídala článku II odst. 2. Španělský Nejvyšší soud odmítl na základě článku V odst. 1 pís. a) uznat a vykonat rozhodčí nález v několika případech s odkazem na to, že rozhodčí smlouva nesplňovala požadavky článku II odst. 2 úmluvy. V prvním případě ve věci *Delta Cereales Ispana SL. V Barredo Hermann SA*⁴³ kupující Barredo Hermann SA a prodávající Delta Cereales Ispana SL uzavřeli smlouvu prostřednictvím makléře. Makléř zaslal kupujícímu potvrzení nabídky 20.9.1991. Proávající následně kupujícímu zaslal dvě kopie kupní smlouvy, z nichž jedna měla být kupujícím podepsána a vrácena. Kupující si obě ponechal. Jak potvrzení nabídky, tak smlouva odkazovaly na obchodní podmínky, které obsahovaly rozhodčí doložku. Po vzniku sporu zahájil prodávající podle doložky rozhodčí řízení v Paříži, kde rozhodci rozhodli v jeho prospěch. Poté požádal o uznání a výkon rozhodčího nálezu ve Španělsku. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že rozhodčí smlouva nenaplnila formální požadavky článku II úmluvy.⁴⁴

5.2.2 ARBITRABILITA

Další spornou otázkou, která vyvstává v souvislosti s rozsahem rozhodného práva, je otázka zda článek V odst. 1 pís. a) dopadá i na neplatnost rozhodčí smlouvy v důsledku

⁴¹ Berg, A.J.: *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 286 - 287

⁴² Rozhodnutí Areios Pagos, Řecko, *Agrimpex SA v J.F. Braun & Sons Inc*, 14.1.1977, publikováno v IV Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 1979, str. 269, citováno podle Berg, A.J.: *Why Are Some Awards Not Enforceable in:* Berg, A.J.: *New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond*, ICCA Congress Series No. 12. The Hague: Kluwer Law International, 2005, str. 293

⁴³ Rozhodnutí Tribunal Supremo, Španělsko, *Delta Cereales Ispana SL. v Barredo Hermann SA*, 6.10.1998, publikováno v XXVI Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2001, str. 854 – 857, citováno podle Berg, A.J.: *Why Are Some Awards Not Enforceable in:* Berg, A.J.: *New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond*, ICCA Congress Series No. 12. The Hague: Kluwer Law International, 2005, str. 294

⁴⁴ Podobně i Rozhodnutí Tribunal Supremo, Španělsko, 26.5.1998, publikováno v XXVII Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2002, str. 543 - 545, citováno podle Berg, A.J.: *Why Are Some Awards Not Enforceable in:* Berg, A.J.: *New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond*, ICCA Congress Series No. 12. The Hague: Kluwer Law International, 2005, str. 294 a Rozhodnutí Tribunal Supremo, Španělsko, *Union de Cooperativas Agricolas Epis-Centre v Agucersa SL*, 7.7.1998, publikováno v XXVII Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2002 str. 546 - 550, citováno podle Berg, A.J.: *Why Are Some Awards Not Enforceable in:* Berg, A.J.: *New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond*, ICCA Congress Series No. 12. The Hague: Kluwer Law International, 2005, str. 295

nearbitrability sporu. Arbitrabilita je totiž považována za podmínku platnosti rozhodčí smlouvy.⁴⁵ Berg uvádí, že neplatnost rozhodčí smlouvy z důvodu nearbitrability nespadá do působnosti článku V odst. 1 pís. a). Otázka arbitrability je ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu řešena pouze v článku V odst. 2 pís. a) a posuzována podle práva státu, kde se o uznání žádá.⁴⁶ Rozehnalová zastává opačný názor.⁴⁷ Pokud bychom zahrnuli arbitrabilitu do rozsahu práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu podle článku V odst. 1 pís. a), pak by úmluva připouštěla možnost volby práva i pro otázku arbitrability. Pokud však vezmeme v úvahu, že právě arbitrabilita je pravidelně upravena kogetními normami legis arbitri a právní řády obvykle nepřipouštějí volbu práva pro tuto otázku, zdá se první názor oprávněnější.

5.2.3 OTÁZKY SPADAJÍCÍ DO PŮSOBNOSTI PRÁVA ROZHODNÉHO PRO ROZHODČÍ SMLOUVU

Právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu dopadá na otázku existence, resp. neexistence smluvního konsenzu z důvodu omylu, násilí, podvodu či nepřiměřeného nátlaku. Prokázání těchto skutečností však bude velmi obtížné zejména tehdy, pokud rozhodčí smlouva splňuje formální požadavky článku II.⁴⁸ Judikatura v této otázce je tak vzácná. Jako doklad je možné uvést rozhodnutí Odvolacího soudu v Neapoli ve věci *KG Holzgrosshandlung v Giovanni G. Pecoraro*.⁴⁹ Případ se týkal uznání rozhodčího nálezu vydaného v Rakousku v Itálii. Povinný namítal neplatnost rozhodčí smlouvy, protože byla uzavřena podvodem. Při podpisu smlouvy ho zástupce oprávněného neupozornil na rozhodčí doložku obsaženou ve smlouvě, která byla v němčině, jež povinný neovládá. Odvolací soud dospěl k závěru, že tuto otázku je třeba posoudit podle rakouského práva jako práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu, protože Rakousko je místem vydání rozhodčího nálezu. Soud námitku nakonec zamítl, protože povinný nepředložil dostatečné důkazy o tom, že podle rakouského práva došlo k podvodu.

S nedostatkem smluvního konsenzu souvisí i neplatnost rozhodčí smlouvy z důvodu ekonomické či sociální převahy jedné ze stran. Tento případ neplatnosti může vyplývat jak z výslovného ustanovení právního řádu, tak z obecného pravidla typu nepřiměřeného vlivu.⁵⁰ Neplatnost rozhodčí smlouvy byla namítána před *Odvolacím soudem v Hamburgu*,⁵¹ který

⁴⁵ Hanotiau, B.: The Law Applicable to Arbitrability in: Berg, A.J.: Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 146

⁴⁶ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 288 - 289

⁴⁷ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 328

⁴⁸ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 287

⁴⁹ Rozhodnutí Corte di Appello, Neapol, Itálie, G.A.Pap – KG Holzgrosshandlung v Giovanni G. Pecoraro, 13.2.1978, citováno podle Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 288

⁵⁰ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 288

⁵¹ Rozhodnutí Oberlandesgericht, Hamburg, Německo, 14.10.1964, citováno podle Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 288

rozhodoval o uznání a výkonu rozhodčího nálezu vydaného v tehdejším Československu. Povinný se domáhal neplatnosti na základě §1025 odst. 2 německého Občanského soudního řádu, který výslovně upravuje neplatnost rozhodčí smlouvy na základě výše uvedeného důvodu. Odvolací soud námitku zamítl s tím, že na základě článku V odst. 1 pís. a) Newyorské úmluvy je právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu právo československé, které podobné ustanovení neobsahuje. Tento důvod neplatnosti může být v současné době aktuální zejména v souvislosti se spotřebitelskými smlouvami.

5.3 POUŽITELNOST PRAVIDEL OBSAŽENÝCH V ČLÁNKU V ODS. 1 PÍS. A)

Článek V odst. 1 pís. a) a kolizní normy v něm obsažené se bezpochyby použijí při uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu, o čemž svědčí jeho zařazení v Newyorské úmluvě. To na druhou stranu vyvolává otázku, zda jsou tyto normy použitelné i před národními soudy v případě, kdy je namítána jejich nepravomoc v důsledku existence rozhodčí smlouvy podle článku II odst. 3. Kladná odpověď na tuto otázku brání riziku negativního konfliktu, tedy situaci, kdy by soud shledal na základě práva určeného bez ohledu na článek V odst. 1 pís. a), že nemá pravomoc, a následně by odmítl uznat a vykonat rozhodčí nález, protože rozhodčí smlouva by byla neplatná na základě práva určeného podle článku V odst. 1 pís. a).⁵² Pravidla obsažená v článku V odst. 1 pís. a) však nejsou použitelná před rozhodci nebo soudy, které rozhodují o zrušení rozhodčího nálezu.

6. ČLÁNEK V ODS. 1 PÍS. D)

Článek V odst. 1 pís. d) obsahuje dva důvody pro odmítnutí uznání a výkonu rozhodčího nálezu. První z nich je vada ve složení rozhodčího tribunálu, druhým pak vada průběhu rozhodčího řízení. Rozhodná je v této souvislosti primárně dohoda stran, chybí-li tato dohoda, je rozhodným právem právo státu, kde se rozhodčí řízení konalo. Článek V odst. 1 pís. d) tak opět upřednostňuje projev autonomie vůle stran před čistě teritoriálním konceptem rozhodčího řízení.

Článek V odst. 1 pís. d) je výsledkem touhy tvůrců úmluvy omezit roli práva státu, kde se konalo rozhodčí řízení, ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Ženevská úmluva z roku 1927 umožňovala odmítnout uznání a výkon, jestliže složení rozhodčího tribunálu či průběh rozhodčího řízení byly v rozporu s ujednáním stran a s právem země, kde se rozhodčí řízení konalo.⁵³ Článek V odst. 1 pís. d) je však zřídka namítán před soudy smluvních států úmluvy.

⁵² Poudret, J.F., Besson, S.: *Comparative Law of International Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2007, str. 259

⁵³ Berg, A.J.: *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 323

6.1 VZTAH UJEDNÁNÍ STRAN A PRÁVA STÁTU, KDE SE KONALO ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

Základním pravidlem podle článku V odst. 1 pís. d) je autonomie vůle stran, právo místa konání rozhodčího řízení plní pouze subsidiární a doplňující roli. Použije se tedy pouze v případě, že zcela chybí ujednání stran o složení rozhodčího tribunálu nebo průběhu rozhodčího řízení, nebo v případě, že ujednání stran neřeší všechny aspekty.⁵⁴ Příkladem tady může být rozhodnutí Odvolacího soudu v Benátkách ve věci *S.A. Pando Compania Naviera v S.a.S. Filmo*.⁵⁵ Rozhodčí doložka obsažená ve smlouvě o nájmu lodi stanovila, že jakékoli spory z uvedené smlouvy budou řešeny v rozhodčím řízení v Londýně třemi osobami, kdy každá ze stran jmenuje po jednom rozhodci a ti pak jmenují třetího rozhodce. Rozhodčí doložka však neobsahovala náhradní mechanismus pro případ, že některá ze stran nejmenuje rozhodce, což se skutečně stalo. Když žalovaný odmítl jmenovat rozhodce, žalobce postupoval v souladu s anglickou úpravou rozhodčího řízení. Odvolací soud v Benátkách uznal rozhodčí nález a potvrdil, že toto jednání bylo v souladu s pravidlem obsaženým v článku V odsy. 1 pís. d).

Z předchozího odstavce vyplývá, že vůle stran tu jednoznačně dominuje nad právem státu, kde se konalo rozhodčí řízení. Z toho vyplývá, že nelze odmítnout uznání a výkon rozhodčího nálezu z důvodu, že složení rozhodčího tribunálu či průběh rozhodčího řízení odpovídají dohodě stran, ale jsou v rozporu s kogentními normami práva státu, kde se konalo rozhodčí řízení. Naopak uznání a výkon by bylo možné odmítnout v případě, kdy složení tribunálu nebo průběh řízení sice odpovídají kogentním normám práva místa konání rozhodčího řízení, ale jsou v rozporu s ujednáním stran.⁵⁶

Jako příklad situace uvedené na druhém místě lze uvést rozhodnutí Odvolacího soudu ve Florencii ve věci *Rederi Aktiebolaget Sally v S.r.l.. Termarea*.⁵⁷ Italský vlastník lodi a finský nájemce uzavřeli smlouvu o nájmu lodí, která obsahovala rozhodčí doložku. Podle ní se mělo rozhodčí řízení konat v Londýně podle úpravy rozhodčího řízení tam platné. Spory měly být rozhodnuty tribunálem složeným ze tří rozhodců, kdy každá ze stran měla jmenovat po jednom rozhodci a ti měli vybrat třetího. Rozhodčí doložka rovněž obsahovala postup pro případ, že některá ze stran rozhodce nejmenuje nebo se jmenovaní rozhodci neshodnou na osobě třetího rozhodce. V tomto případě měl být třetí rozhodce jmenován soudcem soudu s pravomocí v námořních věcech v uvedeném městě. Po vzniku sporu mezi stranami každá ze stran jmenovala rozhodce, ti však nejmenovali třetího. V rozhodčím nálezu to zdůvodnili tím, že jejich jednání bylo v souladu s tehdejšími zněním §9 odst. 1 anglického Zákona o rozhodčím řízení. Toto ustanovení bylo považováno za kogentní. Italský odvolací soud však

⁵⁴ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 325

⁵⁵ Rozhodnutí Corte di Appelo, Benátky, Itálie, *S.A. Pando Compania Naviera v S.a.S. Filmo*, citováno podle Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 325 – 326

⁵⁶ Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 327

⁵⁷ Rozhodnutí Corte di Appelo, Florencie, Itálie, *Rederi Aktiebolaget Sally v S.r.l.. Termarea*, 13.4.1978, citováno podle Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 327

odmítl uznat a vykonat rozhodčí nález, protože složení rozhodčího tribunálu neodpovídalo ujednání stran.

Uznání rozhodčího nálezu bylo rovněž odmítnuto v případě projednávaném *Odvolacím soudem v Basileji*.⁵⁸ Smlouva mezi švýcarským prodávajícím a německým kupujícím o prodeji ořechů obsahovala rozhodčí doložku, na základě které se mělo rozhodčí řízení konat podle Podmínek Komoditní asociace Hamburské burzy. Po vzniku sporu se německá strana domáhala řešení sporu ve dvou fázích – zjištění kvality zboží a stanovení výše náhrady škody. Švýcarský kupující s tím nesouhlasil a poté, co německá strana pokračovala v tomto způsobu řešení, odmítl se řízení zúčastnit. Uznání a výkon rozhodčího nálezu byly ve Švýcarsku odmítnuty Soudem prvního stupně, jehož rozhodnutí potvrdil Odvolací soud. Složení rozhodčího tribunálu ani průběh rozhodčího řízení nebyly v souladu s ujednáním stran, protože Podmínky Komoditní asociace neupravují dvoustupňové rozhodčí řízení.

Turecký odvolací soud odmítl uznání rozhodčího nálezu na základě článku V odst. 1 pís. d) v případě *Metex Andelslag V.S. v Türkiye Elektrik Kumulu Genel Müdürlüğü General Directorate, Ankara*.⁵⁹ Rozhodčí nález byl vydán ve Švýcarsku ve sporu mezi finskou stranou a stranou vlastněnou tureckým státem. Rozhodčí doložka zahrnovala i toto ustanovení: "Rozhodci si vezmou za základ ustanovení této smlouvy a turecké právo." V průběhu rozhodčího řízení turecká strana namítala, že volba tureckého práva se vztahuje jak na meritum sporu, tak na procesní normy. Rozhodci však dospěli k závěru, že volba tureckého práva se netýká procesních norem. Finská strana následně žádala o uznání nálezu v Turecku, kde soud odmítl uznání s odůvodněním, že rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran. Lze však pochybovat, nakolik se zde jedná o správnou aplikaci Newyorské úmluvy.

Uznání rozhodčího nálezu bylo odmítnuto Obvodním soudem pro Jižní obvod, New York, USA v případě *Encyclopaedia Universalis SA v Encyclopaedia Britannica Inc.*⁶⁰ Soud odmítl uznat nález, protože předseda rozhodčího tribunálu nebyl jmenován v souladu s ujednáním stran. K odmítnutí uznání však nestačí pouze technické porušení dohody stran. To dokládá například rozhodnutí Nejvyššího soudu v Hong Kongu ve věci *China Nanahai Oil Point Service Cpn v Gee Tai Holdings Co. Ltd.*⁶¹ Rozhodčí smlouva požadovala rozhodce z Pekingského seznamu, skutečně jmenovaní rozhodci byli z Shezenského seznamu CIETAC. Soud však došel k závěru, že i když byli rozhodci vybráni ze špatného seznamu, strany se

⁵⁸ Rozhodnutí Appellationsgericht, Basilej, Švýcarsko, 6.9.1968, citováno podle Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 324

⁵⁹ Rozhodnutí Odvolacího soudu, Metex Andelslag V.S. v Türkiye Elektrik Kumulu Genel Müdürlüğü General Directorate, Ankara, 1.2. 1996, publikováno v XXII Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 1997 str. 807 - 814, citováno podle Berg, A.J.: Why Are Some Awards Not Enforceable in: Berg, A.J.: New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond, ICCA Congress Series No. 12. The Hague: Kluwer Law International, 2005, str. 304

⁶⁰ Rozhodnutí District Court for the Southern District of New York, USA, Encyclopaedia Universalis SA v Encyclopaedia Britannica Inc., 4.12.2003, citováno podle Tweeddale, A., Tweeddale, K.: Arbitration of Commercial Disputes. Oxford: Oxford University Press, 2005, str. 417

⁶¹ Rozhodnutí Supreme Court, Hong Kong, China Nanahai Oil Point Service Cpn v Gee Tai Holdings Co. Ltd., 13.7.1993, publikováno v XX Yearbook Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 1995 str. 671, citováno podle DiPietro, D., Platte, M.: Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention. London: Cameron May, 2001, str. 163

dohodly na rozhodčím řízení při CIETAC, což také proběhlo. Soud v rozhodnutí uvádí, že kdyby byla práva povinného porušena podstatným způsobem, rozhodl by jinak. Toto je však podle soudu zjevný případ toho, kdy soud může využít diskreční pravomoc, kterou mu dává úmluva.

6.2 POUŽITÍ ČLÁNKU V ODS. 1 PÍS. D)

Vztah mezi ujednáním stran a právem místa, kde se koná rozhodčí řízení, tak, jak vyplývá z článku V odst. 1 pís. d), se ovšem použijí pouze ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu podle úmluvy. Tato pravidla však neplatí v zemi, kde se koná rozhodčí řízení. Problém tedy může nastat v případě, kdy například dohoda stran o složení rozhodčího tribunálu je v rozporu s kogentními normami práva země, kde se rozhodčí řízení koná. To sice není důvod pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu v jiném státě, ale může být důvodem ke zrušení nálezu ve státě konání rozhodčího řízení.⁶² Tolerance k principu autonomie vůle je větší v případě, kdy je hodnocena aplikace procesních norem ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu.⁶³

6.3 LIMITY UJEDNÁNÍ STRAN

Vyplývají ze samotné úmluvy nějaká omezení ujednání stran o složení rozhodčího tribunálu nebo průběhu rozhodčího řízení? Z výše uvedeného vyplývá, že tímto omezením pro účely uznání a výkonu nejsou kogentní normy práva místa konání rozhodčího řízení. Když nyní pomíneme možnost zrušení rozhodčího nálezu ve státě konání rozhodčího řízení, které potažmo zakládá důvod pro odepření uznání podle článku V odst. 1 pís. e), ujednání stran musí rovněž obstát proti ostatním ustanovením článku V Newyorské úmluvy. Tady přichází v úvahu zejména rozpor se zásadou spravedlivého procesu (článek V odst. 1 pís. b)) nebo rozpor s veřejným pořádkem (článek V odst. 2 pís. b)).⁶⁴

7. ČLÁNKY V ODS. 1 PÍS. E) A ČLÁNEK I ODS. 1

7.1 PRÁVO ROZHODNÉ PRO ROZHODČÍ ŘÍZENÍ (LEX ARBITRI)

Články V odst. 1 pís. e) a článek I odst. 1 připouštějí možnost stran zvolit si právo rozhodné pro rozhodčí řízení. Ještě než se blíže podíváme na tuto možnost, je nutné si alespoň stručně vymezit, co je to právo rozhodné pro rozhodčí řízení neboli lex arbitri. Lex arbitri zahrnuje všechna ustanovení upravující rozhodčí řízení v určité zemi, především formální platnost rozhodčí smlouvy, arbitrabilitu, složení rozhodčího soudu, základní procesní garance, pomoc soudů a soudní přezkum rozhodčího nálezu. Lex arbitri je právní systém, od kterého rozhodčí

⁶² Berg, A.J.: *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 326

⁶³ Rozehnalová, N.: *Institut zrušení rozhodčího nálezu v mezinárodním prostředí*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, č. 4, str. 353

⁶⁴ DiPietro, D., Platte, M.: *Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention*. London: Cameron May, 2001, str.165

řízení odvozuje svoji platnost, který tvoří základ účinků rozhodčí smlouvy.⁶⁵ Lex arbitri je nutné odlišit od práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu a procesních norem uplatněných v rozhodčím řízení. Lex arbitri je ve většině případů právní řád místa konání rozhodčího řízení, mluvíme pak o lege loci arbitri.⁶⁶

7.2 MOŽNOST STRAN ZVOLIT PRÁVO ROZHODNÉ PRO ROZHODČÍ ŘÍZENÍ A NEWYORSKÁ ÚMLUVA

V případě mezinárodního rozhodčího řízení jsou v zásadě dvě možnosti (kritéria), jak určit právo rozhodné pro rozhodčí řízení: místo konání rozhodčího řízení a úmysl stran. V současných úpravách mezinárodního rozhodčího řízení jednoznačně dominuje první, tedy teritoriální kritérium.⁶⁷

Newyorská úmluva počítá s možností, že se rozhodčí řízení řídí jiným právním řádem než právem státu, kde se rozhodčí řízení koná. To vyplývá už ze samotného druhého (funkčního) kritéria pro určení cizího rozhodčího nálezu, kterým se rozumí nález, jenž není ve státě výkonu pokládán za domácí. Úmluva však neuvádí nic bližšího o tom, jaký rozhodčí nález má být považován za cizí. Určení, zda se jedná o cizí rozhodčí nález je tak ponecháno státu, kde je žádáno o uznání a výkon.⁶⁸ Pro účely Newyorské úmluvy však v zásadě panuje shoda o tom, co se rozumí cizím rozhodčím nálezem v tomto případě. Jedná se o situaci, kdy se rozhodčí řízení řídí jiným právem, resp. rozhodčí nález byl vydán podle jiného práva, než práva státu, kde má být vydán.⁶⁹

Ve stejném smyslu je konstruován i článek V odst. 1 pís. e), který umožňuje odmítnutí uznání rozhodčího nálezu v případě, že se nestal závazným, byl zrušen nebo jeho výkon pozastaven orgánem země, podle jejíhož práva byl vydán. I tady je patrné, že Newyorská úmluva počítá s tím, že rozhodčí řízení se může řídit jiným právem, než právem státu, kde se koná. Soudy státu, jehož právo je rozhodné, pak mají pravomoc ke zrušení rozhodčího nálezu.

⁶⁵ Poudret, J.F., Besson, S.: *Comparative Law of International Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2007, str. 83; Park, W.W.: *The Lex Loci Arbitri and International Commercial Arbitration*. 32 *International and Comparative Law Quarterly*, 1983, str. 23; Redfern, A.: *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004, body 2-08 – 2-11

⁶⁶ Park, W.W.: *The Lex Loci Arbitri and International Commercial Arbitration*. 32 *International and Comparative Law Quarterly*, 1983, str. 23; Redfern, A.: *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004, body 2-14 – 2-18

⁶⁷ Kaufmann-Kohler, G.: *Identifying and Applying the Law Governing the Arbitration Procedure – The Role of the Law of the Place of Arbitration in: Berg, A.J.: Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention*, ICCA Congress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 337 - 341

⁶⁸ K posouzení této otázky mohou sloužit různá kritéria – státní příslušnost stran, rozhodné právo, předmět smlouvy, místo polohy věci, která je předmětem sporu apod.

⁶⁹ DiPietro, D., Platte, M.: *Enforcement of International Arbitration Awards - The New York Convention*. London: Cameron May, 2001, str. 29; Berg, A.J.: *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, str. 23; Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M.: *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, str. 701

Jestliže Newyorská úmluva připouští, že se rozhodčí řízení může řídit jiným právem než právem státu, kde se koná, pak rovněž připouští možnost stran si toto právo zvolit, neboť vzhledem na výše uvedené je to jediná možnost, jak podrobit rozhodčí řízení jinému právu než právu místa konání. Druhé kritérium aplikace úmluvy a s ním související ustanovení v článku V odst. 1 pís. e) se do úmluvy dostalo na základě návrhu Francie a Německa. Původní návrh byl založen pouze na principu, že rozhodčí nález se řídí právem země, kde byl vydán. Francie a Německo však namítaly, že ve svých právních řádech připouštějí možnost stran zvolit si právo, kterým se bude řídit rozhodčí nález, odlišné od práva místa konání rozhodčího řízení. Jejich návrh by úspěšný a do úmluvy bylo zařazeno i druhé kritérium. V mezidobí však jak německá, tak francouzská úprava zaznamenaly zjevný posun k teritoriálnímu přístupu,⁷⁰ vyvstává tak otázka o praktické využitelnosti tohoto kritéria v současné době.

8. ZÁVĚR

Newyorská úmluva se zabývá autonomií vůle stran ve třech aspektech. Za prvé jde o možnost stran zvolit si právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu. Toto pravidlo se použije jak ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu podle úmluvy, tak ve fázi vykonatelnosti rozhodčí smlouvy podle článku II. Ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu má tak při posouzení otázky platnosti rozhodčí smlouvy přednost dohoda stran před právem místa konání rozhodčího řízení. Ne zcela jednoznačně zůstávají otázky podoby volby práva a rozsahu rozhodného práva pro rozhodčí smlouvu. Jednoduchá je situace v případě, kdy strany výslovně zvolí právo pro rozhodčí smlouvu. To je však málo pravděpodobné. Vyvstává tak otázka, zda volba práva pro smlouvu hlavní automaticky dopadá i na rozhodčí doložku. Tady proti sobě vystupují dva protichůdné názory vycházející z jiného chápání povahy rozhodčí smlouvy a hodnocení zásady autonomie. Právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu podle článku V odst. 1 pís. a) úmluvy nedopadá na otázku arbitrability a formu rozhodčí smlouvy, která podléhá pouze článku II úmluvy. V obou případech se však lze setkat i s opačným názorem. Tyto otázky mají zásadní význam pro zhodnocení šíře autonomie vůle stran respektované úmluvou.

Ve druhém případě úmluva zakotvuje možnost stran upravit si složení rozhodčího tribunálu a průběh rozhodčího řízení. Takovéto ujednání stran pak má přednost i před kogentními normami práva místa konání rozhodčího řízení. Zde je však nutné mít na paměti, že toto pravidlo se použije pouze ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu podle úmluvy. Situace ve fázi konání rozhodčího řízení podle práva místa konání může být odlišná. Konečně pak úmluva počítá s možností stran zvolit si právo rozhodné pro rozhodčí řízení neboli *legem arbitri*. To vyplývá nejen z článku V odst. 1 pís. e), ale i z článku I, který vymezuje samotný rozsah působnosti úmluvy.

Newyorská úmluva má v současné době 144 smluvních států, patří tak k nejúspěšnějším mezinárodním smlouvám vůbec. Úmluva je páteří úpravy uznání a výkonu rozhodčích nálezů

⁷⁰ Blíže viz Kaufmann-Kohler, G.: Identifying and Applying the Law Governing the Arbitration Procedure – The Role of the Law of the Place of Arbitration in: Berg, A.J.: Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 337 - 342

v mezinárodním prostředí a výrazně přispěla k unifikaci právní úpravy mezinárodního rozhodčího řízení. Newyorská úmluva neupravuje samotný průběh rozhodčího řízení, zahrnuje pouze ty aspekty rozhodčího řízení, kde vstupují na scénu národní soudy, tedy vykonatelnost rozhodčích smluv a uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů. Úmluva tedy nemůže přímo upravovat autonomii vůle stran v rozhodčím řízení. Její význam ale spočívá v tom, že autonomii vůle stran v mezinárodním rozhodčím řízení respektuje, z čehož vyplývá, že tato je respektována i soudy smluvních států úmluvy. Úmluva tak bezpochyby přispěla k tomu, že princip autonomie vůle stran je v současné době jednou z hlavních zásad mezinárodní obchodní arbitráže.

Literature:

- Berg, A.J.: The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague: T.M.C.Asser Institute, 1981, 385 stran
- Berg, A.J.: Why Are Some Awards Not Enforceable in: Berg, A.J.: New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond, ICCA Congress Series No. 12. The Hague: Kluwer Law International, 2005, str. 291 – 326
- Di Pietro, D., Platte, M.: Enforcement of International Arbitration Awards – The New York Convention. London: Cameron May, 2001, 215 stran
- Fouchard, P.: Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 1999, 1280 stran
- Hanotiau, B.: The Law Applicable to Arbitrability in: Berg, A.J.: Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 146 - 167
- Kaufmann-Kohler, G.: Identifying and Applying the Law Governing the Arbitration Procedure – The Role of the Place of Arbitration in: Berg, A.J.: Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 336 – 365
- Lew, J.D.M.: The Law Applicable to the Form and Substance of the Arbitration Clause in: Berg, A.J.: Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series, No. 9 (1998). The Hague: Kluwer Law International, 1999, str. 114 - 145
- Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M.: Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 953 stran

- Park, W.W.: The Lex Loci Arbitri and International Commercial Arbitration. 32 International and Comparative Law Quaterly, 1983, str. 21 - 52
- Poudret, J.F., Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration. London: Sweet & Maxwell, 2007, 952 stran
- Pauknerová, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. Právní rozhledy, 2003, č. 12, str. 587 – 594
- Redfern, A.: Law and Practice of International Commercial Arbitration. London: Sweet & Maxwell, 2004, 613 stran
- Rozehnalová, N.: Institut zrušení rozhodčího nálezu v mezinárodním prostředí. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, č. 4, str. 348 - 358
- Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 386 stran
- Rozehnalová, N.: Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci – dvě stránky jednoho problému. Časopis pro právní vědu a praxi, 2008, č. 2, str. 112 - 121

Reviewer:

Naděžda Rozehnalová

Contact – email:

svobodovak@email.cz